

Notindas ke multaj iamaj esperantistoj falis sub la influo de la freza ondo je ŝovinismo kiu tiam superregis la mondon. Multaj aliaj mortis viktimoj de la milito. Zamenhof mem rekte suferis sekvojn de la milito. Lia loĝurbo estis unue okupita de la rusaj trupoj kaj poste de la germanaj, kaj la judoj estis mistraktitaj de ambaŭ armeoj.

La milito tre malhelpis la funkciadon de la esperantista movado; ne okazis pluaj universalaj kongresoj ĝis post la fino de la konflikto. Tamen nia lando estis neŭtrala en tiu milito, do ĉi tie ĉiuj aferoj normale disvolviĝis, male ol en preskaŭ ĉiuj ceteraj eŭropaj landoj. Ankaŭ la esperantista afero ĝuis en nia lando je tiu situacio de ne-militado. Dum la militaj jaroj plu okazis la kongresoj de **Kataluna Esperanto Federacio** kun ties “Floraj Ludoj”. En la jaro 1916 malaperis la tutlanda E-organizaĵo **H.S.p.p.E.** sed tio signifis neniun perdon por la hispana esperantismo ĉar dume estis fondita iu **Hispana Esperantista Konfederacio** kiu de tiam organizis tutlandajn kongresojn de Esperanto.

Kaj dum tiuj jaroj aperis ankaŭ regionaj federacioj de esperantistoj en kelkaj lokoj en la lando: la **Aragona Esperanta Federacio** estis fondita en Zaragozo en 1916, kaj tuj aliĝis al la menciita **Hispana Esperantista Konfederacio**, kiu okazigis sian unuan kongreson koincide kun la sepa de la kataluna federacio, en Reus. En la sama jaro estis fondita ankaŭ la **Baska Esperanta Federacio**.

En la jaro 1917 fondiĝis ankaŭ Esperanta Federacio en Madrido, kun la nomo **Zamenhofa Federacio**, kiu eldonis revuon titolita **Hispana Esperantisto**, sed ĉi tiu ne aliĝis al la tutlanda konfederacio kaj krome havis tute malsamajn celojn. En la sama jaro estis fondita Andaluzia Esperantista Federacio, kiu, laŭ decido de ĝia estraro

havis kiel presorgano la saman revuon ol la madrida federacio, t.e. **Hispana Esperantisto**. Ne estas malfacile konjekti ke la diferencoj inter ambaŭ grupoj de federacioj estis similaj al tiuj ekzistantaj inter la esperantistaj grupoj de nia urbo.

Kiam okazis la morto de Doktoro Zamenhof la hispana esperantistaro dolore reagis antaŭ tiu grava perdo, kaj en ĉiuj esperantistaj societoj, inter ili tiuj de Asturio, oni omaĝis la Majstron, kaj rememorigis lian eksterordinaran figuron per diversaj elmontroj de amo kaj plej alta konsidero al lia filozofia penso kaj homa agado.

Zamenhof en 1916

Lasta foto de Zamenhof

Kvankam en Hispanio la domaĝa influo de la mondmilito ne tiel estis grava kiel an aliaj lokoj, tamen oni devas konstati ke malaperis multaj hispanaj esperantistaj grupoj, ĉefe en la du unuaj jaroj de la milito. La reago kontraŭ tiu malfavora situacio konstatigis meze la jaro 1916, kiam okazis en

Reus la menciitaj samtempaj kongresoj de **K.A.E.** kaj **H.E.K.**

Laŭlonge de la jaro 1918 oni perceptis esperon pri finiĝo de la milito kaj la renaskiĝo de la spirito kiu estis forte domaĝita de la malamo komence de la konflikto. Tiu reago kontraŭ la valoroj de la interbatalintaj fortoj, tiel perceptebla en la batalantaj landoj kiel en la neŭtralaj kiaj Hispanio, estis vera krizo de konfido en la ĝistiamaj regintaj klasoj. La rusa revolucio eble estas la plej klara ekzemplo de tiu krizo, sed estis ankaŭ la kazo de la ruiniĝo de la imperiestra reĝimo en Aŭstrio kaj de la

Kajsero en Germanio. Kaj ne nur en la venkitaj landoj, ankaŭ en Francio, Anglio kaj aliaj lokoj estis popolamasaj plendoj kontraŭ la milito kaj la aŭtoritatoj kiuj alkondukis la popolojn al tiom ega katastrofo, la plej mortiga milito inter ĉiuj okazintaj ĝis tiam.

En Hispanio estis fonditaj novaj Esperanto-grupoj, kiel tiu nomata “**Juneco**” en Santander. Estis nova E-grupoj ankaŭ en Logroño, Burgos, Orense,

Baltanes (Palencio)... Okazis ankaŭ tio ke multaj aliaj grupoj kiuj ne estis mortintaj sed vegetis dum la antaŭaj jaroj, revigliĝis kaj organizis novajn kursojn de Esperanto. **Andaluzia Esperantista Federacio** okazigis tiujare sian duan kongreson.

Alia aspekto de la renaskiĝo de la esperantista aktivado estas tio rilate al la festoj kaj similaj aktoj, kiuj preskaŭ tute estis ĉesintaj ekde la komenciĝo de la milito.

Sed eble inter tiuj signoj de espero pri revigliĝo de la movado ne estis facile konscii pri tio ke la milito detruis la sociajn kondiĉojn, ekzistantaj ĝis la jaro 1914, por la ĝenerala akcepto de la Internacia lingvo Esperanto fare de la popoloj kaj ties gvidantaj klasoj. Ja, la ĝistiamaj ekvilibro, en Eŭropo, inter la ĉefaj lingvoj: angla, franca kaj germana, rompiĝis favore al la angla. Verdire, ruiniĝis ankaŭ la ĝistiamaj supereco de Eŭropo en la mondo. Aperis nova superpotenco, la angloparolanta Usono, kaj tio komencis ekestigi malfavorajn kondiĉojn por la disvastiĝo kaj monda akcepto de Esperanto.